

פרזנטציה אישית – תוצר לדוגמה - עברית

ועידת בית הספר סדרת הרצאות מרתקות

[קישור למצגת](#)

"עלייה וקוץ בה" - על אתגרים בקליטת העלייה ההמונית בשנות ה-50.

התשפ"ו

היסטוריה חמ"ד

רעות מייזליש

תיאור הנושא/הסוגיה/הדילמה

מיד עם הקמתה במאי 1948, נפתחו שערי הארץ לרווחה, וזאת בהתאם להבטחה בהכרזת העצמאות כי "מדינת ישראל תהא פתוחה לעליה יהודית ולקיבוץ גלויות". מדיניות זו נקראה "העלייה ההמונית", ובמסגרתה החלה ישראל לקלוט עולים חדשים מכל העולם, בעיקר ניצולי שואה שנותרו פליטים באירופה ויהודים שסבלו מהתנכלויות בארצות האסלאם. למרות התלבטויות שונות בקרב הנהגת המדינה, הוחלט בשלב הראשון לקלוט עולים יהודים מכל רחבי העולם ללא סינון והגבלות. תוך כשלוש שנים הוכפל מספר תושבי המדינה. קליטת גלי עלייה גדולים של אנשים מתרבויות שונות הייתה אתגר עצום בפני המדינה הצעירה. היכולות הכלכליות המצומצמות של המדינה אל מול העלייה הגדולה יצרו קשיים משמעותיים בהתמודדות עם צרכי העולים, והוסיפו לקשיים בקרב החברה הקולטת שהתמודדה גם היא עם אתגרים רבים ומגוונים. (פיקאר אבי, תשנ"ט (1999), ראשיתה של העלייה הסלקטיבית בשנות החמישים, עיונים בתקומת ישראל: מאסף לבעיות הציונות, הישוב ומדינת ישראל כרך 9, עמ' 338-339)

מדינת ישראל, בהנהגתו של דוד בן-גוריון, שאפה ליצור עם אחד ומאוחד מתוך הפסיפס הגדול של העולים שהגיעו מתרבויות שונות. ההנהגה חששה משתלטות תרבותית של העולים ומהיווצרות חברה מפוצלת ללא קשר בין תרבויותיה השונות. לשם כך הונהגה מדיניות של "כור היתוך" מטרת מדיניות זו הייתה ליצור אחדות תרבותית וזהות ישראלית משותפת, על ידי מיזוג גלויות המדיניות ביקשה שהעולים יתנתקו ממאפייני התרבות הייחודיים של ארצות מוצאם, שנתפסו כגלותיות ומיושנות, ויאמצו את התרבות הישראלית החדשה שהתבססה בעיקר על תרבות היישוב הוותיק ותרבות אירופה. מנגד, מבקרי מדיניות כור

ההיתוך הדגישו את ההתעלמות וההתנכרות לתרבויות של העולים, במיוחד אלו מארצות האסלאם. הישוב הוותיק קיבל את העולים בתחושות מעורבות, והיו קשיים רבים ביחסי הקולטים והנקלטים. לעיתים, העולים ספגו ביקורת ולעג מהוותיקים על מנהגיהם השונים. סטרייטיפים היו מקור לאתגר חברתי משמעותי בהתמודדות עם קליטת העלייה ההמונית. (אביאלי-טביביאן קציעה, תשס"ט (2009), ישראל נוקטת מדיניות של כור היתוך, מט"ח-המרכז לטכנולוגיה חינוכית, פסקאות 1-2)

היבט: פרשנות/עמדה/תובנה אישית

היבט כלכלי: דיור, תעסוקה ומשטר הצנע.

היקף העלייה ההמונית יצר עומס כבד על משאבי המדינה המצומצמים. המדינה התקשתה לתת לעולים תנאי מגורים הולמים. העולים הראשונים שוכנו במחנות צבא שהשאירו הבריטים, ביישובים ערביים נטושים או אצל קרובי משפחה. חלק מהעולים שלא גויסו נקלטו בעבודה באופן זמני, אך עם שובם של החיילים נוצר מחסור בעבודה ובמגורים. מצב זה הוביל להקמת **המעברות** החל מאמצע שנת 1950. המעברות נועדו להיות מגורים זמניים בקרבת מרכזי יישוב ותעסוקה, אך הן הוקמו בחיפזון בתנאים קשים (אוהלים, בדונים, פחונים), ובמהרה הפכו למוקדי מצוקה, עזובה ותסכול. היה חשש שיהפכו מקבועים לזמניים. המדינה מיעטה להתערב בנעשה במעברות, והעולים נדרשו לדאוג לפרנסתם בעצמם, על אף שבמקרים רבים לא היו להם התנאים הנדרשים לכך. (רגב חיה ואורן אביגיל, תשס"ה (1995), מחנות העולים והמעברות, מט"ח-מרכז לטכנולוגיה חינוכית, "דיור ותעסוקה לעולים (1948-1951)")

אתגר משמעותי נוסף היה **הצנע**. החל באביב 1949 הונהג משטר של קיצוב במזון ובמצרכים בסיסיים, ולאחר מכן גם בביגוד והנעלה. מדיניות הצנע נבעה מקשיים כלכליים אמיתיים לאחר מלחמת העצמאות ומהצורך לקיים את המוני העולים חסרי הרכוש. בנוסף, למדיניות היו יסודות פוליטיים ואידיאולוגיים של גיבוש החברה על בסיס שוויון והסתפקות במועט. משטר הצנע נהג בכל רחבי המדינה הצעירה, אך העולים החדשים, שחיו בתנאים קשים וללא תעסוקה, נפגעו ממנו במיוחד. משטר הצנע כלל קיצוב במזון ובמוצרים חיוניים, והטיל נטל כבד על האזרחים, ובמיוחד על עקרות הבית שנאבקו להשיג מזון למשפחתן בתנאי מחסור קשה ועם מוצרים באיכות ירודה. העולים החדשים, שהיו לרוב חסרי אמצעים וקשרים, הושפעו ממשטר הצנע באופן קשה במיוחד. הצנע הניח הנחות תזונתיות ותרבותיות שלא תמיד תאמו את אורחות חייהם, והדבר עודד היווצרות סטיגמות כלפיהם.

מאחורי הקלעים תוכן מפורט

שקף 1

שמירה

מאחורי הקלעים

עריכת שקף

***מטרת השקף**

הצגת הנושא

על מה ידובר בשקף?

בשקף ידובר על הרקע לקליטת העלייה ההמונית לישראל

🔍 B I U ▼ ≡ ≡ ≡ ▼ 🎨 ▼ A ↶ ↷

תוספות אמנותיות מתוכננות

- תמונת אווירה

מה יופיע בשקף?

מיד לאחר הקמת מדינת ישראל, נתפנו רשויות המדינה לקלוט עולים רבים מרחבי העולם.

שקף 2

שמירה

מאחורי הקלעים

עריכת שקף

***מטרת השקף**

הצגת הנושא והקדמה

על מה ידובר בשקף?

בשקף ידובר על הרקע לקליטת העלייה ההמונית לישראל לאחר קום המדינה, הגורמים, והמדינות שמהם הגיעו העולים.

📖 B I U ▼ ≡ ≡ ≡ ▼ ▼ A ↶ ↷

מה יופיע בשקף?

מיד לאחר הקמת מדינת ישראל, נתפנו רשויות המדינה לקלוט עולים רבים מרחבי העולם. ביניהם ניצולי שואה רבים שנשארו במחנות העקורים באירופה וחיכו להזדמנות לעלות לארץ, לאחר שהבריטים לא אפשרו בתקופת המנדט. עולים רבים אחרים הגיעו מארצות האסלאם, מכיוון שלאחר הקמת מדינת ישראל החלו בהם גלי אנטישמיות גדולים כנגד היהודים המקומיים.

תוספות אמנותיות מתוכננות

- גרף שמתאר את התפלגות העולים במהלך התקופה לפי מדינות

7 שקף 3

שמירה 📁

🔍 מאחורי הקלעים

עריכת שקף

***מטרת השקף**

הקשיים שבהם נתקלו העולים

על מה ידובר בשקף?

תיאור כללי של הקשיים שבהם נתקלו העולים ויפורטו בהמשך, תוך התייחסות לשני סוגי קשיים - חברתי וכלכלי.

📖 B I U ▼ ≡ ≡ ≡ ▼ ▼ A ↶ ↷

תוספות אמנותיות מתוכננות

(לא חובה) אם החלטתם לצרף תוספות אומנותיות, ודאו שפירטתם מה הן התוספות המתוכננות לשקפים ולמעברים הרלוונטיים (למשל, אפקטים ויזואליים, הנפשות, מוזיקה, צלילים מיוחדים, וכדומה).

מה יופיע בשקף?

העולים שהגיעו לארץ נתקלו בקשיים רבים מתחומים שונים. חלק מהקשיים היו קשיים חברתיים, שנבעו מהפער החברתיים והתרבותיים בין העולים לבין האוכלוסייה הקולטת, וחלקם היו קשיים כלכליים, שנבעו מכך שנאלצו לעזוב את ארץ מולדתם ללא רכוש רב והגיעו למדינה צעירה הנמצאת בקשיים כלכליים.

שמירה 📁

7 שקף 4

מאחורי הקלעים ?

עריכת שקף

*מטרת השקף

קושי חברתי - מדיניות כור ההיתוך

על מה ידובר בשקף?

בשקף ידובר על מדיניות כור ההיתוך - החששות שהביאו ליצירתה, המשמעות שלה והשפעתה על העולים.

📖 B I U ▼ ≡ ≡ ≡ ▼ ▼ A ↶ ↷

תוספות אמנותיות מתוכננות

מה יופיע בשקף?

קריקטורה המציגה את כור ההיתוך ומביעה עליה ביקורת

מדינת ישראל, בהנהגתו של דוד בן-גוריון, שאפה לאחד את כלל העולים מהתרבויות השונות לחברה אחת. שאיפה זו, שנקראה מדיניות "כור ההיתוך", נבעה הן מהחשש שהחברה הישראלית תהפוך לחברה מפורדת ולא מאוחדת, והן מהחשש להשתלטות תרבותית של העולים, בעיקר מארצות האסלאם, על תרבות היישוב הוותיק.

7 שקף 5

שמירה

מאחורי הקלעים

עריכת שקף

*מטרת השקף

קשיים חברתיים נוספים בקליטת העולים

על מה ידובר בשקף?

בשקף ידובר על קשיים חברתיים נוספים של העולים החדשים, שנבעו מפערי שפה ותרבות ומסטריאוטיפים שנוצרו כלפיהם. ההשלכות של הקשיים הללו על הדימוי של העולים ועל יכולתם להשתלב בחברה הישראלית.

🔍 B I U ▼ ≡ ≡ ≡ ▼ ▼ A ↶ ↷

תוספות אמנותיות מתוכננות

(לא חובה) אם החלטתם לצרף תוספות אומנותיות, ודאו שפירטתם מה הן התוספות המתוכננות לשקפים ולמעברים הרלוונטיים (למשל, אפקטים ויזואליים, הנפשות, מוזיקה, צלילים מיוחדים, וכדומה).

מה יופיע בשקף?

היישוב הוותיק קיבל את העולים בתחושות מעורבות, והיו קשיים רבים ביחסי הקולטים והנקלטים. בחלק מהמקומות העולים ספגו ביקורת ולעג מהוותיקים על מנהגיהם השונים וקשיים נוספים נבעו מקשיי שפה ותרבות. באזורים רבים בארץ העולים השתכנו בשכונות וביישובים נפרדים משל האוכלוסייה הקולטת, וכך לא נערך כמעט מפגש בלתי-אמצעי

ביניהם, ונוצרו סטרייטיפים רבים שהפכו למקור לאתגר חברתי.

7 שקף 6

שמירה

מאחורי הקלעים

עריכת שקף

מטרת השקף*

קשיים כלכליים - המעברות

על מה ידובר בשקף?

בשקף ידובר על החיים הקשים במעברות, והקשיים הכלכליים שנלוו אליהם. כיצד המעברות הפכו מפתרון זמני לפתרון קבע.

🔍 B I U ▼ ≡ ≡ ≡ ▼ ▼ A ↶ ↷

תוספות אמנותיות מתוכננות

תמונה המתארת את החיים במעברה

מה יופיע בשקף?

המחסור במגורים עבור העולים הרבים שהגיעו לארץ הביאו להקמת "מעברות". המעברות היו שכונות שהוקמו בחיפזון עבור העולים, והמגורים בהם היו באוהלים או פחונים. המדינה ציפתה שהעולים במעברות יסתדרו בכוחות עצמם ומיעטה להתערב בנעשה בהם, אך ללא מקורות הכנסה משמעותיים הן הפכו במהרה למוקדי מצוקה ותסכול. חייהם של העולים במעברות חיזקו את הסטרייטיפים החברתיים והעמיקו את השסע החברתי.

7 שקף 7

שמירה

מאחורי הקלעים

עריכת שקף

*מטרת השקף

קשיים כלכליים - תקופת הצנע

על מה ידובר בשקף?

בשקף ידובר על מדיניות הצנע באופן כללי והשפעותיה על העולים החדשים בפרט

B I U ▼ ≡ ≡ ≡ ▼ ▼ A ↶ ↷

תוספות אמנותיות מתוכננות

צילום של מודעה על חלוקת וקיצוב מזון מתקופת הצנע

מה יופיע בשקף?

אתגר משמעותי נוסף היה מדיניות הצנע. החל באביב 1949 הונהג בכל מדינת ישראל הצעירה משטר של קיצוב במזון ובמצרכים בסיסיים, ולאחר מכן גם בביגוד והנעלה. מדיניות הצנע נבעה מקשיים כלכליים אמיתיים לאחר מלחמת העצמאות ומהצורך לקיים את המוני העולים חסרי הרכוש. העולים החדשים, שהיו לרוב חסרי אמצעים וקשרים, חיו בתנאים קשים וללא תעסוקה, הושפעו ממשטר הצנע באופן קשה במיוחד. הצנע גם הניח הנחות תזונתיות ותרבותיות שלא תמיד תאמו את אורחות חייהם, והדבר עודד היווצרות סטיגמות כלפיהם.

7 שקף 8

שמירה

מאחורי הקלעים ?

עריכת שקף

*מטרת השקף

סיכום

על מה ידובר בשקף?

בשקף ידובר על סיכום הנושא, סקירת הרקע, הקשיים וההשלכות על מדינת ישראל, עם מבט לעתיד.

B I U ▼ ≡ ≡ ≡ ▼ ▼ A ↶ ↷

תוספות אמנותיות מתוכננות

(לא חובה) אם החלטתם לצרף תוספות
אומנותיות, ודאו שפירטתם מה הן התוספות
המתוכננות לשקפים ולמעברים הרלוונטיים
(למשל, אפקטים ויזואליים, הנפשות, מוזיקה,
צלילים מיוחדים, וכדומה).

מה יופיע בשקף?

העולים הרבים שהגיעו בגלי העלייה
הגדולים למדינת ישראל לאחר הקמתה
נתקלו בקשיים רבים, שחלק מההשפעות
שלהם נוכחות עד היום בחברה
הישראלית. לצד זה, חשוב לזכור את
הגבורה של אותם עולים לעזוב את כל מה
שהכירו, לעלות לישראל ולתרום
להתפתחותה. ללא אותם עולים רבים,
ספק אם היינו מגיעים לאן שהגענו לאחר
77 שנים.

מושגים

העלייה ההמונית
כור היתוך
מעברות
צנע

מקורות

פיקאר אבי, תשנ"ט (1999), ראשיתה של העלייה הסלקטיבית בשנות החמישים, עיונים בתקומת ישראל: מאסף לבעיות הציונות, הישוב ומדינת ישראל כרך 9, עמ' 338-339.
אביאלי-טביביאן קציעה, תשס"ט (2009), ישראל נוקטת מדיניות של כור היתוך, מט"ח-המרכז לטכנולוגיה חינוכית, פסקאות 1-2
רגב חיה ואורן אביגיל, תשס"ה (1995), מחנות העולים והמעברות, מט"ח-מרכז לטכנולוגיה חינוכית, "דיור ותעסוקה לעולים (1948-1951)